

Jesús envoltat dels Sant Pares i Pentecosta. La figura central del retaule representa el sant Jordi, però actualment aquesta imatge es troba tapada per una tela d'origen medieval, on també està representat el sant titular.

A l'ermita d'Artà, en el celràs del que havia d'ésser una capella, actualment una biblioteca, a la part de clausura dels ermitans es troben representats sant Antoni i sant Pau, en dues imatges, una en vida i l'altra al cel. A la part inferior diferents sants, la Mare de Déu, sant Ignasi i sant Antoni de Pàdua.

Projecte final per Son Serra de Marina

La tècnica emprada per a Son Serra de Marina és certament diferent, ja que tot i que en principi pugui parèixer pintura mural, aquesta és oli sobre taula marina, un conglomerat de fusta pràcticament indeformable i certament adient per a aquest tipus d'obra. Tot i aquesta peculiaritat, hem considerat adient incloure aquesta obra en el grup de les pintures murals, ja que al cap i a la fi funcionen com si veraderament ho fossin. La dedicació se centra bàsicament en diferents advocacions de la Mare de Déu com a Reina de la Pau, acompanyada per dos àngels que porten brots d'olivera, l'Anunciació i la Coronació. Tota la part inferior està ocupada per una representació del paisatge de Son Serra, des de Formentor fins a Ferrutx.

Per a les pintures del Seminari Nou passà a utilitzar una nova tècnica, la de la pintura plàstica, ja que estan a l'exterior i amb el pas del temps s'han anat deteriorant molt. Per a realitzar aquesta obra es veié molt limitat quant a la temàtica, ja que aquesta

li fou totalment imposada. Hi podem veure el simbolisme del seminari, el seu escut, dos àngels, missions mallorquines al Perú, la barca de l'església i els escuts de sant Pere i el papat.

Fins aquí una breu relació d'algunes de les pintures murals que al llarg de la seva vida ha realitzat don Llorenç. Això no vol dir, però, que la seva obra es limiti a aquestes, ja que se'n poden trobar a altres indrets de Mallorca i també fora, com és el cas d'unes pintures a un convent de frares dominics de València.

A més, també volem deixar constància que al llarg de la seva vida ha anat realitzant obres sobre tela o sobre taula, que tot i no ésser objecte d'aquest estudi, si que juguen un important paper bé sigui en la vida quotidiana de persones anònimes, bé en la pietat popular amb els nombrosos *Viacrucis* o les Cenes que es poden contemplar a diferents capelles i parròquies d'arreu de les Balears.

Finalment volem agrair molt especialment a don Llorenç que ens hagi permès dur a terme aquest petit recull d'informacions, que sense el seu ajut hagués estat impossible, així com també el fet de deixar-nos tot el material preparatori que ha anat acumulant al llarg dels anys i de les diferents obres, a més de totes les persones que han possibilitat la realització de les fotografies, tant de Manacor com de fora.

Història d'un Museu: el Museu d'Història de Manacor

Magdalena Salas Burguera

“El museo del futuro será considerado como una base que permita establecer contactos entre artistas, público i sociedad; será el lugar por excelencia para la comunicación, para el encuentro, para la difusión, será un instrumento de reflexión.”

H. G. Hurtén

Els inicis: Mn. Aguiló

El Museu d'Història de Manacor té els seus inicis en les excavacions del conjunt litúrgic de Son Peretó. Gràcies a les excavacions que va dur a terme Mn. Aguiló a principis de segle, es varen recuperar una sèrie d'objectes i mosaics que formarien el fons inicial del futur museu. Aquest home representa l'erudit clàssic decimonònic que trobava a diferents indrets de Mallorca fent arqueologia. A ell acudia la gent quan trobava alguna cosa llaurant, objec-

Casa de Mn. Aguiló a la Plaça Ramon Llull.

tes del “temps dels moros”, i ell els explicava l'origen de cada objecte. D'aquesta manera, va anar creant una col·lecció que formaria el seu museu particular.

D'aquesta primera etapa, la informació fotogràfica i oral proporcionada per un dels seus hereus, en Jaume Pinya, ens permet saber que Mn. Aguiló no es pot considerar un col·leccionista. Aquest home ja tenia un afany investigador i una curiositat enorme per esbrinar la història del seu poble. A més a més, tenia una important vocació social ja que va mantenir la seva col·lecció ordenada i en condicions per poder ser visitada per la gent que tengués interès a conèixer aquests objectes del passat (fig. 1). Aquesta mateixa actitud va ser la que va guiar els seus hereus una vegada mort Mn. Aguiló.

Mn. Aguiló va morir a 1924 i va deixar escrit en el seu testament que la col·lecció arqueològica que havia recollit no sortís mai de Manacor. Després de la seva mort va haver intents de compra de la col·lecció per part de diferents entitats, l'Ajuntament de Palma, el bisbat i la Societat Arqueològica Lul·liana. Finalment, a 1926, l'Ajuntament de Manacor va adquirir la col·lecció arqueològica als seus hereus pel preu de 15.000 pts.

Inauguració del museu a la Torre de ses Puntes

Des del primer moment es varen pensar diferents llocs per a la ubicació de la nova col·lecció arqueològica adquirida i finalment va quedar instal·lada a la Torre de ses Puntes, essent inaugurat el Museu Municipal el 6 de juny de 1926. La instal·lació de les peces que formaven part de la col·lecció va ser gestionada pel secretari municipal, Sebastià Perelló, seguint el criteri i classificació que havia tingut Mn. Aguiló durant els anys que ell va tenir la col·lecció. Però com diu Rafel Ferrer Massanet (FERRER: 1982) les visites no tingueren èxit perquè l'emplaçament del museu quedava fora de la ruta que seguien els cotxes per anar a les coves i a causa també d'una manca total de promoció turística. D'aquesta primera fase no tenim cap notícia ni hem pogut trobar cap tipus d'informació fotogràfica.

Trasllat de les peces de la Torre de ses Puntes al convent dels Dominics

A 1931, amb l'arribada de la República, es va témer per les peces i cap a 1933 es varen traslladar de forma ràpida i sense control de cap tipus de la Torre de ses Puntes al primer pis del claustre del convent dels Dominics, on va quedar instal·lat de manera provisional i sense poder ser visitat durant anys. Sabem que els mosaics quedaren instal·lats a un dels corredors de la planta superior del claustre. És en aquests moments quan es produeix una desaparició important d'alguns dels materials de la col·lecció Aguiló que passen a formar part de col·leccions privades.

A 1939 es constitueix el **Patronat del Museu Arqueològic** format per:

- dos regidors
- dos representants parroquials
- dues persones competents nomenades pel batlle
- el secretari de l'ajuntament

A causa de qüestions administratives i de conservació es va arribar a un conveni a la parròquia de Manacor perquè s'instal·làs el museu en unes dependències al costat del portal de Sant Josep, entre les places del Palau i des Cós. Aquest espai no va permetre l'exhibició de tota la col·lecció ni que es mostràs al públic ja que era un petit recinte que va servir més bé com a magatzem.

Inicis del Museu Arqueològic Municipal al costat de l'església

A 1951, l'Ajuntament de Manacor comprà el local que està al costat de l'església dels Dolors, antiga acadèmia de dibuix i escola de nines. Aquesta era una reivindicació feta pels manacorins i turistes que volien visitar les col·leccions arqueològiques i no tenien un espai on poder contemplar-les. Aquestes dependències foren inaugurades el 16 de setembre de 1951 amb el nom definitiu de **Museu Arqueològic Municipal**.

En aquest moment de mitjan de segle, el discurs museogràfic està organitzat en dos espais:

- La sala de prehistòria, on tenen cabuda ceràmica talaiòtica, sílex, fòssils, restes romanes i musulmanes i una col·lecció de monedes i pipes.
- La col·lecció de mosaics: compren les restes de la basílica paleocristiana de Son Peretó.

Amb l'ordenació d'aquestes sales veiem que tant l'espai com les vitrines no responen a una ordenació cronològica ni històrica clara, ja que a la sala anomenada de prehistòria es troben fragments de ceràmica àrab o monedes xineses. Sembla que el criteri seguit va ser separar els materials que formaven part de les excavacions de Son Peretó, és a dir, que tenien una procedència clara dels que formaven part de la col·lecció de Mn. Aguiló i s'havien anat adquirint a través de compres, donacions i excavacions i que ens molts de casos es desconeixia la procedència.

En aquest moment el museu consta de personal format per un guia conservador i un porter per atendre les visites. El conservador d'aquesta primera fase del museu va ser el Sr. **Alfonso Puerto**, mestre de professió, i que durant tot el temps que va estar al capdavant del museu va vetllar per la vessant divulgativa i educativa d'aquest. A més, com a gran aficionat a l'arqueologia va dur a terme el seguiment de diferents troballes que es varen fer al municipi, com per exemple a Bendrís, a Rotana, a sa vall de Son Macià.

Gràcies a la documentació administrativa que ens va deixar el Sr. Puerto, hem pogut esbrinar les diferents actuacions que va dur a terme mentre ell va estar al capdavant del museu:

- Diferents campanyes de divulgació cultural i arqueològica pels centres d'ensenyament d'EGB de Manacor a finals dels anys 70.
- Articles a la premsa local per donar a conèixer les diferents sales del museu. En aquests articles és curiós veure la descripció que fan del museu, vitrina per vitrina, i les diferents cronologies que s'utilitzaven en aquella època.

- Va mantenir comunicació escrita amb investigadors de la península i l'estranger, donant-los a conèixer la història del municipi, les troballes realitzades i el Museu Arqueològic de Manacor.
- Va lluitar perquè els materials de les troballes realitzades al terme municipal quedassin al Museu Arqueològic de Manacor.
- Va dur registre del nombre de visitants entre els anys 1959 i 1969 (fig. 2). D'aquest anys fins a 1979 queden registres parcials trimestrals del nombre de visitants, no sabem si perquè hi va haver temporades que no es va fer o perquè la documentació s'ha perduda.

	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Precio Entrada	1pt.	1 pts	1pts	1pts	1pts	1pts.	1pts	1pts	1pts	1pts	1pts
Número Emplead.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Presupuesto	300	300	300	300	300	1500	2.000	2.675	2.000	2.600	2.600
Núm. Visitantes	2.245	10.064	7.477	10.052	8.624	2.017	1.185	1.075	500 (1)	3.550	1.602
Obras adquiridas y valor de las mismas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cuántia de las subvenc.	10.000	10.000	12.000	12.000	12.000	10.000	10.000	6.000	50.000	10.000	10.000
Gastos mantenimiento	los mismos del apartado Presupuesto (Sueldo Conservador)										
Otros gastos											

(1) El año 1967, pasaron 500 visitantes porque el Museo estuvo cerrado por reparaciones, gastándose en ellas las 50.000 pts. de presupuesto municipal.

Registre de visitants entre els anys 1959 i 1969.

- També va dur a terme excavacions arqueològiques al terme que no es poden considerar de gran importància a nivell científic ja que no hi havia una metodologia clara a l'hora de dur-les a terme. La part positiva és que tal vegada, d'aquesta manera, es va recuperar material que d'altra manera s'hagués perdut.

Hem de pensar que en aquestes fases inicials els museus del nostre país tenen, com a dirigents, voluntaris. No hi ha gent especialista en el tema i llavors la feina d'aquests primers conservadors es tracta d'una feina quasi autodidacta. És una fase plena de desafiaments on els individus implicats exerceixen diferents tasques.

Durant les dècades del 70 i del 80 el Patronat del Museu Arqueològic segueix funcionant i encara que només es reuneixen una o dues vegades cada any, tracten temes ben diferents que afecten no només al museu sinó al patrimoni arqueològic i historicoartístic de Manacor. Així sabem que a l'any 1976 aquest Patronat ja par-

lava d'un canvi d'ubicació del museu ja que l'actual no responia a les condicions necessàries per guardar les col·leccions de mosaics i altres vestigis. Opcions que es varen apuntar en aquell moment foren l'edifici d'exposicions del Parc Municipal i el claustre del Convent.

Ubicació del museu a la Torre dels Enagistes

De totes maneres hem d'esperar fins a l'any 1985, quan l'Ajuntament adquireix la Torre dels Enagistes i comença a pensar-se en la possibilitat que funcioni com a nova seu del museu. En aquell moment s'encomana el projecte de restauració i s'hi instal·la l'Escola Taller Ponç Descoll de Restauració de Monuments, que durant tres anys hi treballà. Aquest projecte va ser dirigit pels arquitectes Sr. Oliver i Sra. Iniesta. Per a la creació d'aquest nou museu es va comptar amb la col·laboració del director del Museu de Mallorca, Sr. Rosselló Bordoy. En aquests moments, igual que passa avui en dia però en menor grau, estava de moda la instal·lació de museus o sales d'exposicions a edificis històrics, quan la pràctica ens ha demostrat que la falta d'adaptabilitat, els desajustaments tècnics, espacials, arquitectònics i educatius són els més fidels companys d'aquests centres. Així i tot és amb el que ens trobam a gran quantitat de museus en el nostre territori i és amb això que hem de treballar.

Des de 1991 la Torre dels Enagistes ha estat funcionant com a Museu de Manacor, albergant importants peces de diferents indrets de Manacor. Ja des de l'any 1990 comença a treballar com a director de la Torre dels Enagistes el Sr. Josep Merino. Entre les tasques més importants desenvolupades per ell tenim:

- Ell va ser l'encarregat de dur a terme tota la classificació i catalogació del material. Hem de pensar que totes les peces que formaven part de les col·leccions del museu no havien estat mai classificades d'una manera sistemàtica, ni utilitzant un sistema de registre metòdic. Aquesta és la tasca que va començar aquest arqueòleg; per això li va servir la seva formació de camp, ja que el fet d'haver participat a diferents projectes arqueològics i tenir una formació acadèmica de les ciències històriques feien que el seu coneixement de les ceràmiques de les diferents èpoques fos l'adient.

Trasllat dels mosaics al nou museu.

- Va dur a terme part del trasllat de les peces del museu antic a la Torre dels Enagistes (fig. 3). Entre aquestes peces hi ha la col·lecció de mosaics de Son Peretó que es troben actualment al museu.
- Va dur a terme una política museogràfica on allò més important era exposar poques peces, molt significatives i ben explicades, més que no tenir una exposició de gran quantitat de material com passava al museu antic.

A més, li va tocar viure una època en què encara no es veia gaire clar la rendibilitat de la inversió cultural, en aquest cas un museu. I és que si la conservació i restauració de l'edifici es pot considerar costós, el que no té sentit és no invertir en el contingut d'allò que has restaurat.

Entre 1992 i 1996 el museu va estar sense director. A l'any 1993, però, es consolida el "Projecte Torre" de la mà del Patronat d'Arts Plàstiques de Manacor, de la mà del **Sr. Joan Carles Gomis**, vertader catalitzador d'aquest Patronat. Així neix un projecte de dinamització cultural que segueix donant els seus fruits encara avui en dia. Amb aquesta línia d'actuació les exposicions desenvolupades seguien uns criteris bàsics:

- d'una part, possibilitar l'accés, per part dels ciutadans, a l'obra d'artistes diversos;
- d'altra, la promoció dels joves valors;
- i finalment, aprofitar el valor didàctic de tota l'activitat artística generada.

Aquests criteris d'actuació estan avui en dia vigents i això ha fet que de la mà del Patronat s'hagin desenvolupat mostres que no abasten només l'àmbit local sinó nacional i internacional.

Després de tres anys sense un cap de gestió del centre, a l'any 1996 entra com a directora i tècnica de Patrimoni la **Sra. Francisca Torres**. Les principals tasques desenvolupades per ella varen ser:

- Acabar la classificació i fotografia de quasi tot el fons del museu, tasca ja començada per l'anterior conservador.
- Començar l'organització d'una nova sala d'exposició permanent, la sala de Son Peretó.
- Dur a terme, conjuntament amb els Serveis Educatius de l'Ajuntament, un programa de coneixement de la Torre dels Enagistes, que l'ha convertit en un centre visitat per gran part dels escolars manacorins.
- Organitzar gran part dels magatzems del museu, cosa importantíssima perquè formen el paquet fort del fons dels museu, és tot allò que no està exposat però que és susceptible de discurs museogràfic.

Aquests dos directors, que varen encetar la nova etapa del museu a la Torre dels Enagistes, varen dur a terme una tasca que, a vegades, per al públic pot restar invisible però que és importantíssima a l'hora de realitzar el muntatge museogrà-

fic dels fons. Sense saber exactament de què disposam no podem engegar polítiques d'exposicions per al gran públic.

Des de l'any 2001 la signant està al càrrec de directora del museu, i quan mir enrera veig que tal vegada ens toca viure una època més dolça per a aquest museu. Actualment el museòleg ha deixat de veure's com l'expert encarregat de saber tot a ciència certa, ha passat a convertir-se en un catalitzador al servei de les necessitats de la comunitat. Ara el que prima és el públic més que l'objecte, ja que fem feina perquè la història sigui més propera a tothom.

La filosofia del centre per a aquest nou segle en què hem entrat és convertir-lo en un vertader Museu d'Història de Manacor. Això significa que ha de convertir-se en un espai on el visitant que s'apropi tengui una idea clara del que ha estat el devenir històric del municipi. Queda molta feina per fer perquè el museu està aturat a l'època paleocristiana, però el fons de què disposa abraça totes les èpoques i és possible anar creant les noves sales.

Així doncs els objectius d'aquest nou concepte de museu volen complir dues funcions bàsiques:

- Funcions internes: conservació i interpretació del fons. Realització del pla director del museu.
- Funcions externes: mostrar el contingut de forma didàctica i difondre l'activitat del centre museístic.

Només amb una aposta de futur clara i audàcia per part dels dirigents polítics i amb el suport de tots els usuaris del museu és possible anar creant aquest nou espai de trobada amb el passat.

Bibliografia

FERRER MASSANET, R. (1991): La Torre dels Enagistes. Una restauració exemplar, a **Perlas y Cuevas** del maig de 1991, Manacor.

PINYA, B. (1953): El Museo Arqueológico y la basílica primitiva de Manacor, a **Panorama Balear núm. 28**, Palma de Mallorca.

Breve Història del Museo Arqueológico de la ciudad de Manacor (Baleares).